

Slovenija
znižuje
↓ CO₂

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE RS ZA KOMUNICIRANJE

uman tera

Slovenija znižuje CO₂: dobre prakse

Priporočila za nadaljnje širjenje in uspešen prenos dobrih praks

Naročnik: **Republika Slovenija, Urad Vlade RS za komuniciranje,
Gregorčičeva 25, 1000 Ljubljana**
Pogodba št. 69/2012 z dne 10.12. 2012

Projekt je ena izmed akcij partnerstva na področju komuniciranja evropskih vsebin med Evropsko komisijo, Vlado Republike Slovenije in Evropskim parlamentom, izvaja ga Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj. Vsebine, objavljene v tem dokumentu, ne predstavljajo uradnega stališča Evropske komisije, Vlade Republike Slovenije ali Evropskega parlamenta.

Izvajalec: **Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, ustanova
Resljeva 20, p.p. 4440, 1000 Ljubljana**

Urednici: dr. Renata Karba in mag. Vida Ogorelec

V Ljubljani, 25. november 2013

Kazalo

Uvod	3
I. Ozadje	4
II. Dinamična analiza stanja	7
IV. Priporočila	9
Državni zbor	10
Državni svet	10
Vlada RS	10
Ministrstvo za finance	11
Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo	11
Ministrstvo za infrastrukturo in prostor	12
Ministrstvo za kmetijstvo in okolje	13
Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve	14
Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport	15
Ministrstvo za notranje zadeve	15
Ekosklad	15
Lokalne energetske agencije	16
Regionalne razvojne agencije	16
Združenja občin	17
Občine	17
Nevladne organizacije	19
Raziskovalne, izobraževalne in strokovne inštitucije	20
Mediji	20
Interesna združenja, zbornice	21
Javna in komunalna podjetja	21
Podjetja	21

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

620.9:546.264-31:504.7(497.4)(0.034.2)

KARBA, Renata

Slovenija znižuje CO [spodaj] 2 [Elektronski vir] : dobre prakse. Priporočila za nadaljnje širjenje in uspešen prenos dobrih praks / avtorica Renata Karba. - El. knjiga. - Ljubljana : Umanotera, 2013

ISBN 978-961-6450-25-6 (pdf)

1. Gl. stv. nasl.
270161664

Uvod

V letu 2013 je bilo v okviru projekta *Slovenija znižuje CO₂ – dobre prakse* predstavljena druga dvajseterica dobrih praks na področjih, kjer ima Slovenija velik potencial za zniževanje izpustov toplogrednih plinov: trajnostni energetiki in mobilnosti, gozdu in lesu, trajnostnem razvoju podeželja, ekološkem kmetijstvu ter trajnostni proizvodnji in potrošnji, poleg tega pa še na področju prilagajanja na podnebne spremembe. Predstavljene dobre prakse z navdihujočimi praktičnimi rešitvami dokazujejo, da je doseganje ambicioznih podnebnih ciljev, ki jim je Slovenija kot članica Evropske unije zavezana, možno in izvedljivo. Nazorno tudi kažejo, da se Sloveniji ponuja priložnost za dolgoročni izhod iz krize s spodbujanjem trajnostnega, okolju prijaznejšega gospodarstva, ki konkurenčnost gradi na energetske in snovni učinkovitosti. Prilagajanje podnebnim spremembam, zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov, obnovljivi viri energije ter učinkovita raba energije in naravnih virov namreč predstavljajo konkurenčen, inovativen gospodarski sektor z velikim potencialom za ustvarjanje novih delovnih mest z višjo dodano vrednostjo, katerega potencialov v Sloveniji še nismo začeli dovolj načrtno uresničevati.

Pričujoča priporočila so namenjena vključevanju dobrih praks v širše programe za soočanje s podnebnimi spremembami in spodbujanje trajnostnega razvoja z namenom nadaljnjega širjenja in uspešnega prenosa dobrih praks v druga okolja po Sloveniji. Nanašajo se na vsa prednostna področja ter vse ravni upravljanja: lokalno, regionalno in državno. Posredovana so ciljnim javnostim, oblikovalcem politik in odločevalcem za relevantna področja, ki lahko pripomorejo k nadaljnjemu širjenju in prenosu dobrih praks. Priporočila so tudi objavljena na spletnem mestu [Slovenija znižuje CO₂](#).

I. Ozadje

Leto 2013 v državah Evropske unije zaznamujejo priprave na finančno perspektivo 2014 – 2020. Na vseh ravneh upravljanja poteka razvojno načrtovanje ter programiranje strateških in izvedbenih dokumentov, usmerjenih v koriščenje sredstev evropskih strukturnih skladov in Kohezijskega sklada. Slovenija se z izzivi načrtovanja dolgoročnega razvoja sooča v zaostrenih razmerah iskanja izhoda iz globoke gospodarske krize ter rešitve za trajno konsolidaciji javno- finančnega položaja.

Izhodiščno stanje Slovenije ni dobro: imamo nizko stopnjo prehranske samooskrbe, smo na evropskem dnu po energetski in snovni učinkovitosti, prebivalstvo se stara, slovenske družine za osnovne življenjske potrebe – hrano, energijo in prevoz – namenijo čedalje večji delež družinskega proračuna. Širše gledano se soočamo z obsežnimi in večplastnimi novimi izzivi: naraščajočimi cenami in čedalje ostrejšo tekmo za hrano, energente, surovine in vodo ter z vedno bolj očitnimi podnebnimi spremembami. Nahajamo se v prelomnem trenutku, ko se odločamo, ali bomo nadaljevali po poti, ki nas je v hudo krizo pripeljala, ali pa bomo razvoj Slovenije usmerili v bolj trajnostno smer - konkurenčnost gospodarstva namesto na zniževanju stroškov dela ter nizkih cenah energije in naravnih virov zasnovali na energetski in snovni učinkovitosti ter spodbudili trajnostno, okolju prijaznejše gospodarstvo, nikakor pa ne izpustov nevarnih snovi v zrak, vode in tla. Izkušnje številnih uspešnih držav kažejo, da takšna razvojna usmeritev ustvari nova delovna mesta, hkrati pa pripomore k zmanjševanju proračunskega primanjkljaja na trajnosten način.

Prav v času, ko se je zaključevala letošnja etapa projekta *Slovenija znižuje CO₂ – dobre prakse* in so se oblikovala priporočila za vključevanje dobrih praks v širše programe za soočanje s podnebnimi spremembami in spodbujanje trajnostnega razvoja, je na evropski ravni potekalo sprejemanje Okoljskega akcijskega programa Unije do leta 2020, ki so ga naslovili »*Dobro življenje ob upoštevanju omejitev našega planeta*«¹. Cilj tega programa je povečati prispevek okoljske politike EU pri vzpostavitvi z viri gospodarnega, nizkoogljičnega gospodarstva, v katerem je naravni kapital zaščiten in se ga izboljšuje, zdravje in dobro počutje državljanov pa sta zagotovljena. Akcijski program konkretizira okoljske smernice razvoja, sprejete s strategijo Evropa 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast, hkrati pa opredeljuje udejanjanje globalnega dogovora s konference Rio + 20 "Prihodnost, ki jo hočemo"². Okoljski akcijski program zagotavlja splošen okvir za okoljsko politiko EU do leta 2020, pri čemer opredeljuje devet prednostnih ciljev, ki jih morajo doseči EU in države članice. Med njimi je v okviru prednostnega cilja 2 - Spreminjanje EU v z viri gospodarno, zeleno in konkurenčno nizkoogljično gospodarstvo - zastavljen podnebno-energetski okoljski podcilj: ***EU doseže svoje podnebne in energetske cilje za leto 2020 in si prizadeva za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za 80 – 95 % do leta 2050 v primerjavi z letom 1990, kot del svetovnega prizadevanja za omejitev povprečnega naraščanja temperature pod 2° C.*** V okviru prednostnega cilja 3 – Varovanje državljanov EU pred pritiski ter tveganji za zdravje in dobro počutje, ki so povezani z okoljem – pa podcilj v zvezi s prilagajanjem na podnebne spremembe: ***Do leta 2020 je treba doseči pomemben napredek glede prilagajanja na vplive podnebnih sprememb.***

Podnebne spremembe v Evropi niso več politični pamflet. Evropska unija s svojimi podnebno-okoljskimi cilji misli resno in v polnosti upošteva znanstvena dognanja, objavljena v letošnjem

¹ [Dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta](http://ec.europa.eu/environment/newprg/pdf/7EAP_Proposal/en.pdf): http://ec.europa.eu/environment/newprg/pdf/7EAP_Proposal/en.pdf

² [Rio+20 - The Future we want](http://www.un.org/en/sustainablefuture/): <http://www.un.org/en/sustainablefuture/>

poročilu Mednarodnega panela za podnebne spremembe, ki z več kot 95-odstotno zanesljivostjo segrevanje planeta pripisujejo človeku³. Sporočilo znanosti je jasno – podnebne spremembe so dejstvo, dogajajo se tukaj in zdaj, povzročajo jih človek, posledice so hujše od pričakovanih in se bodo ob nadaljevanju naraščanja izpustov toplogrednih plinov v ozračje le še stopnjevale. Za preprečitev katastrofalnih posledic je nujno znatno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in prehod v nizkoogljično družbo v naslednjih nekaj letih. Zato bo **v prihajajoči finančni perspektivi 20 % proračunskih sredstev EU namenjenih blaženju podnebnih sprememb in prilagajanju nanje.**

Doseganje ciljev v zvezi z okoljem in podnebjem je skupna odgovornost EU in držav članic ter jim je potemtakem tudi Slovenija zavezana. S podnebnimi ukrepi - kar je povezano z jasnimi merili uspešnosti, določitvijo ciljev, spremljanjem in poročanjem - jih morajo podpreti vsi širši programi, ki se v Sloveniji na različnih ravneh pripravljajo v letu 2013 in ki lahko prispevajo k soočanju s podnebnimi spremembami:

- **Strategija razvoja Slovenije (2014-2020), Državni program razvojnih prioritet in investicij (DRPI)**, iz katerega naj bi izšla vsebina pogodbe med Evropsko komisijo in Republiko Slovenijo glede izvajanja kohezijske politike v obdobju 2014-2020 (Partnerskega sporazuma) in **Operativni programi za črpanje sredstev EU 2014 -2020.**
- **Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov Republike Slovenije do leta 2020,**
- ukrepi za izvajanje Programa porabe sredstev **Sklada za podnebne spremembe** v letu 2013, 2014 in 2015, ki ga je Vlada RS sprejela v letošnjem septembru,
- **regionalni razvojni programi** v 12 razvojnih regijah teritorialne ravni NUTS 3, priprava katerih poteka vzporedno s pripravo strateških in programskih dokumentov za obdobje 2014-2020 na nacionalni ravni,
- **občinski razvojni programi**, v katerih številne slovenske občine prepoznajo priložnosti nizkoogljične trajnostne razvojne usmeritve za njihove lokalne skupnosti, ter
- **odloki o načrtih za kakovost zraka**⁴, ki jih v sodelovanju pripravljajo in potrjujejo občine in Vlada RS.

V zadnjih letih so se v Sloveniji razvile različne praktične rešitve, ki stremijo k blaženju učinkov podnebnih sprememb in k prilagajanju nanje ter k uveljavitvi načel trajnostnega razvoja in so že izkazale svoj potencial za prispevanje h gospodarski konkurenčnosti in zaposlovanju. Te dobre prakse so uspešne in nekatere tudi mednarodno priznane, zato je pomembno, da ne ostanejo anonimne. V njih so vgrajene dragocene izkušnje, ki kažejo, da je pot, če je volja. Snovalcem politik, pa tudi drugim deležnikom dobre prakse lahko predstavljajo navdih za njihovo nadaljnje širjenje in prenos v druga okolja po Sloveniji.

Projekt *Slovenija znižuje CO₂: dobre prakse* je bil posvečen prav temu: promociji dobrih praks, razširjanju znanja in spodbudam za spremembe. Uspešne zgodbe nas že drugo leto navdihujejo in prepričajo, da so radikalne spremembe na poti v nizkoogljično družbo ne le možne, temveč prinašajo tudi vrsto sinergijskih učinkov: ustvarjajo prihranke in nova delovna mesta, ponujajo inovativne

³ [IPCC – Climate Change 2013 – The Physical Science Basis](http://www.ipcc.ch/report/ar5/wg1/#.Um0NRnBFUxE): <http://www.ipcc.ch/report/ar5/wg1/#.Um0NRnBFUxE>

⁴ Na podlagi Odredbe o določitvi območja in razvrstitvi območij, aglomeracij in podobmočij glede na onesnaženost zraka (Uradni list RS, št. 50/11)

rešitve in razvojne priložnosti, varujejo okolje in zdravje ljudi, prinašajo priložnosti za zmanjševanje javnofinančnih stroškov oziroma povečanje prihodkov, zvišujejo kakovost bivanja in navdihujejo.

Projekt je ena izmed akcij partnerstva na področju komuniciranja evropskih vsebin med Evropsko komisijo, Vlado Republike Slovenije in Evropskim parlamentom, izvaja ga Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj.

V okviru projekta so bile s ciljem vzpodbuditi izvajanje aktivnosti blaženja in prilagajanja na podnebne spremembe ter oblikovati priporočila za nadaljnje širjenje dobrih praks letos zainteresiranim javnostim predstavljene obstoječe dobre prakse na sedmih prednostnih področjih: trajnostna energetika, trajnostna mobilnost, gozd in les, trajnostni razvoj podeželja, ekološko kmetovanje, trajnostna proizvodnja in potrošnja ter prilagajanje na podnebne spremembe.

Priporočila so oblikovana na podlagi izvedenih predstavitev in ogledov, evalvacije ter prispevkov strokovnih sodelavcev. Namenjena so spodbujanju vključevanja primerov dobrih praks v širše programe za soočanje s podnebnimi spremembami. Prav tako so namenjena širjenju mreže za izmenjavo dobrih praks ter spodbujanju njihovega nadaljnega širjenja in uspešnega prenosa v druga okolja po Sloveniji.

Nanašajo se na vse ravni (lokalna, regionalna in državna) in področja dejavnosti izbranih primerov dobrih praks. Priporočila so posredovana vsem deležnikom, ciljnim javnostim, oblikovalcem politik in odločevalcem za relevantna področja ter objavljena na spletnem mestu [Slovenija znižuje CO₂](#).

Vsebine, objavljene v tem dokumentu, ne predstavljajo uradnega stališča Evropske komisije, Vlade Republike Slovenije ali Evropskega parlamenta.

II. Dinamična analiza stanja

Posledicam podnebnih sprememb ne bo ubežala nobena država. Za Slovenijo so napovedi še posebej skrb zbujačo: vroče, požarno in sušno bo, trpelo bo kmetijstvo in zdravje ljudi. Z drugimi besedami: manj bo (kakovostne) hrane, več bo bolezni. **A znanje in rešitve za prehod v nizkoogljično družbo so nam že danes na voljo.** V energetiki so obnovljivi viri energije že dosegli preboj in marsikje postajajo konkurenčnejši od fosilnih virov ter jedrske energije. Trajnostna mobilnost ni mit, temveč realnost v številnih mestih in državah, prav tako ukrepi za prilagajanje na podnebne spremembe na področju kmetijstva, upravljanja z vodami in prostorskega načrtovanja.

K snovanju strategij za prispevanje k evropskim ciljem v zvezi z okoljem in podnebjem ne pristopamo praznih rok. Ko je v času priprav na podnebno konferenco v Kopenhavnu leta 2009 civilna družba s kampanjo Ukrepaj zdaj! zahtevala takojšnje ukrepanje v boju proti podnebnim spremembam, so se slovenski odločevalci odzvali – v Državnem zboru je bila sprejeta Deklaracija DZ o aktivni vlogi Slovenije pri oblikovanju nove svetovne politike do podnebnih sprememb, prizadevanja civilne družbe in javnosti je podprl takratni predsednik vlade, zdaj že nekdanja Služba Vlade RS za podnebne spremembe pa je pripravila osnutek zakona o podnebnih spremembah in dolgoročne podnebne strategije za Slovenijo.

In danes? V zadnjih letih je vladna podnebna politika krepko nazadovala. S padcem vlade konec leta 2011 je z agende padel tudi boj proti podnebnim spremembam. In to kljub temu, da nujnost ukrepanja še nikoli ni bila tako jasna. Slovenija bi lahko bila zaradi svojih naravnih in družbenih danosti drugim državam zgled prehoda v nizkoogljično družbo, namesto da čakamo na poteze in prisilo iz tujine. V času uravnoteženja javnih financ bi moral posebno pozornost pritegniti potencial predstavljenih dobrih praks, ki ustvarjajo priložnosti za javnofinančne prihranke - za **zmanjševanje javnofinančnih stroškov oziroma povečanje prihodkov**. Kot smo pokazali že v lanskih priporočilih⁵, se s širjenjem dobrih praks lokalne skupnosti in država lahko približajo cilju uravnoteženja občinskih in državnega proračuna. Poleg vpliva na podnebne spremembe dobre prakse dolgoročno zmanjšujejo stroške zdravstvene in socialne blagajne, zmanjšujejo stroške za javna naročila ter oskrbo z energijo, ustvarjajo lokalna delovna mesta in tako prispevajo h krepitvi lokalne ekonomije, zmanjšujejo količine odpadkov, ki končajo na odlagališčih, pri tem pa usposablajo in zaposlujejo brezposelne osebe iz ranljivih ciljnih skupin, kar prispeva k razvoju socialnega podjetništva in zmanjšuje brezposelnost.

Izzivi so obsežni in večplastni. Uspešnost aktivnosti blaženja in prilagajanja na podnebne spremembe ter nadaljnje širjenje dobrih praks je pogojeno z ovirami oziroma ozkimi grli, hkrati pa se kljub pasivnosti vladne podnebne politike odpirajo priložnosti, ki bodo na širitev dobrih praks vplivale spodbudno.

⁵ [Slovenija znižuje CO₂: dobre prakse: Priporočila za vključitev primerov dobrih praks v širše programe za soočanje s podnebnimi spremembami in spodbujanje trajnostnega razvoja 2013](http://www.slovenija-co2.si/upload/slovenija-znizuje-co2-dobre%20prakse-priporocila.pdf): <http://www.slovenija-co2.si/upload/slovenija-znizuje-co2-dobre%20prakse-priporocila.pdf>

Ovire oz. ozka grla za širjenje dobrih praks	Priložnosti za širjenje dobrih praks
Državna raven	
Odsotnost trajnostne strategije razvoja, ki bi bila skladna z naravnimi in družbenimi danostmi Slovenije	Nova finančna perspektiva EU do 2020 (postavitev novih strateških ciljev, podpornih aktivnosti, pravil za strukturne sklade...)
Podnebne spremembe v družbi niso v zadostni meri prepoznane kot pomemben problem – politike niso sistematično usmerjene v zniževanje emisij CO ₂	Rastoča ozaveščenost odločevalcev
Pomanjkanje medinstitucionalnega (tudi medresorskega in medsektorskega) povezovanja ter sinergijskih programov in ukrepov, ki bi hkrati naslavljali več ciljev (gospodarske, socialne, okoljske).	Trg in dražbe CO ₂ , vzpostavljen Podnebni sklad, iz katerega bi se lahko financirali sinergijski ukrepi za doseganje okoljskih (podnebnih), socialnih in gospodarskih ciljev.
Pomanjkanje analiz učinkovitosti preteklih programov in ukrepov ter politično odločanje brez strokovnih podlag	Splošna širša dostopnost dobrih praks (EU, Slovenija)
Pomanjkanje podpornega sistema za zeleno javno naročanje	Usmerjanje gospodarskih panog v zeleno poslovanje
Neupoštevanje cene celotnega življenjskega cikla pri javnem naročanju	Naraščajoče cene surovin in energentov
Politično odločanje brez strokovnih podlag ter nespodbudna javnofinančna politika (davki, subvencije, državne naložbe...)	Kapacitete nevladnih organizacij
Nepriklagovani izobraževalni programi, raziskovalna in razvojna dejavnost ter znanja in miselnost	Širjenje neformalnega učenja za trajnostni razvoj, množica kvalificiranih brezposelnih ljudi
Varčevalni ukrepi onemogočajo razvojno naravnane spremembe, ki so potrebne za prehod v nizkoogljično družbo	Kriza je priložnost za spreminjanje miselnosti in navad - hkratno reševanje ekonomske in okoljske krize je edini način za dolgoročno stabilnost
Regionalna raven	
Odsotnost formalnega regionalnega okvirja in pristojnosti	Mreža regionalnih razvojnih in energetskega in stičišča za NVO
Neuravnoteženost usposobljenosti regij za pripravo kakovostnih razvojnih programov	Nov cikel regionalnega razvojnega načrtovanja za obdobje 2014-2020
Razdrobljenost občin, nepovezanost, vrtičkarstvo	Povezovanje sosednjih občin pri snovanju trajnostnih politik (mobilnost, zeleni turizem ipd.)
Lokalna raven	
Razdrobljenost, nesposobnost in finančna podhranjenost majhnih občin	Naraščajoče število občin s celovito trajnostno razvojno strategijo in njihova prepoznavnost
Nespodbudno podjetniško okolje	Socialno podjetništvo na osnovi lokalnih danosti
Pomanjkanje strokovnih znanj v občinskih upravah (zeleno javno naročanje, nove tehnologije ipd.)	Zanimanje podjetij in javnosti za trajnostni razvoj v lokalnih skupnostih

IV. Priporočila

Priporočila za nadaljnje širjenje in uspešen prenos dobrih praks so pripravljena na osnovi priporočil strokovnih sodelavcev, nosilcev dobrih praks in udeležencev na predstavitvah dobrih praks.

Na področju trajnostne energetike (strokovni sodelavec prof. dr. Sašo Medved):

- Strukturne rešitve za energetske revščino in model energetskega svetovanja v gospodinjstvih
- Ekoprodukt d.o.o.: Predstavitev podjetja in gradnje poslovno skladiščnega objekta
- Energetska sanacija bolnišnice Sežana
- Energetska prenova naselja Planina Kranj
- Energetski koncept skupnosti Heerlen
- Vetrnica za proizvodnjo elektrike v Dolenji vasi pri Senožecah.

Na področju trajnostne mobilnosti (strokovni sodelavec dr. Aljaž Plevnik):

- Uporaba službenih koles redarjev v Ljubljani
- Prometna strategija občine Ljutomer
- Inovativne prakse trajnostne mobilnosti v Gradcu.

Na področju gozd in les (strokovni sodelavec prof.dr. Franc Pohleven):

- Leseni pasivni vrtec, Preddvor
- Proizvodno predelovalni obrati lesa v Avstriji.

Na področju trajnostni razvoj podeželja (strokovna sodelavka: Anamarija Slabe)

- Rastlinska čistilna naprava v Kozjanskem parku
- Eko-socialna kmetija Korenika.

Na področju ekološko kmetijstvo (strokovna sodelavka: Anamarija Slabe)

- Ekološka kmetija Černelič
- Ekološka kmetija Kastelic.

Na področju trajnostna proizvodnja in potrošnja (strokovna sodelavka: mag. Vida Ogorelec):

- Zeleni razvojni model občine Šentrupert
- Zadruga Jarina
- Nacionalni program industrijske simbioze.

Na področju prilagajanje na podnebne spremembe (strokovna sodelavka mag. Tanja Cegnar):

- Izgradnja protipoplavnega nasipa ob Mislinji
- Projekt in publikacija Evropske agencija za okolje Urbano prilagajanje na podnebne spremembe.

Katalog s predstavitvami vseh dobrih praks je dostopen na [spletu](#).

Področje	Priporočilo
Državni zbor	
Splošno	Prepoznavanje podnebnih sprememb kot pomembnega problema – vgrajevanje zniževanja emisij toplogrednih plinov v politike kot horizontalni ukrep . Oblikovanje usmerjenih srednje in dolgoročnih ciljev prehoda v nizkoogljično družbo
Trajnostna energetika	Sprejetje Nacionalnega energetskega programa z jasnimi usmeritvami, cilji in ukrepi na področju učinkovite rabe energije in trajnostni obnovljivih virov.
Gozd in les	S sistemskimi rešitvami (zakonodajo) celovito podpreti celotno vrednostno verigo, še zlasti pa predelavo (lesno industrijo) in spodbujati rabo lesa.

Državni svet	
Splošno	Sodelovanje pri oblikovanju usmerjenih srednje in dolgoročnih ciljev prehoda v nizkoogljično družbo. Soorganizacija tematskih dogodkov za predstavitev, razpravo in oblikovanje skupnih stališč deležnikov na področjih prehoda v nizkoogljično družbo in prilagajanja na podnebne spremembe.

Vlada RS	
Sistemsko	<p>Strateška opredelitev za trajnostni razvoj in odziv na podnebne spremembe v Strategiji razvoja Slovenije 2014 - 2020</p> <p>Ponovna vzpostavitev službe oziroma organa na vladni ravni za povezovanje sektorjev in deležnikov na področju zmanjševanja emisij toplogrednih plinov (TGP) in prilagajanja na podnebne spremembe. Izrazite specialne teme, ki zahtevajo medresorsko koordinacijo so predvsem: zelena proračunska reforma, zeleno javno naročanje, zeleno gospodarstvo, energetska revščina, prilagajanje na podnebne spremembe.</p> <p>Oblikovanje podnebne strategije z usmerjenimi srednje in dolgoročnimi cilji prehoda v nizkoogljično družbo ob aktivnem sodelovanju ministrstev in deležnikov. Medresorsko sodelovanje pri oblikovanju celostnih ukrepov za doseganje sinergijskih učinkov pri doseganju podnebnih, socialnih in gospodarskih ciljev. Horizonti: 2020, 2030 in 2050.</p> <p>Prepoznavanje podnebnih sprememb kot pomembnega problema in hkrati nizkoogljičnih tehnologij kot gibal gospodarstva – vgrajevanje zniževanja emisij (TGP) in prilagajanja na podnebne spremembe v politike resorjev - kot horizontalni ukrep</p> <p>Priprava nacionalne študije potenciala ukrepov za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in z njimi povezanih stroškov in potreb po investicijah (npr. po mednarodno priznani McKinsey metodologiji⁶, kjer se na osnovi stroškov izračunava cena zmanjšanja emisij v EUR/t CO₂e). Prioritete ukrepov in vlaganj javnih sredstev bi morale temeljiti na potencialu in razmerju stroškov in koristi ukrepov za zmanjšanje emisij TGP.</p> <p>Izobraževanje javnega sektorja, seznanitev z dobrimi praksami blaženja in prilagajanja na podnebne spremembe in možnimi rešitvami, ki so se izkazale v domačem in tujih okoljih.</p>

⁶ McKinsey Greenhouse gas abatement cost curves
http://www.mckinsey.com/client_service/sustainability/latest_thinking/greenhouse_gas_abatement_cost_curves

Ministrstvo za finance

Splošno	Celovita in dolgoročna zelena proračunska reforma ⁷
Trajnostna energetika	Sprememba zakona o davku na nepremičnine z določili o olajšavah za energetske prenove in trajnostno gradnjo
Trajnostna proizvodnja in potrošnja	Javno naročanje ⁸ - preskok s principa najnižje cene na princip dobrega gospodarja – upoštevanje cene v celotnem življenjskem ciklu (LCC ⁹), predvsem za vozila, EEI opremo in zgradbe Usposabljanje naročnikov iz javnega sektorja in ponudnikov za zeleno naročanje
Gozd in les	Dosledno uveljavljanje Uredbe o zelenem javnem naročanju na področju gradnje in prenove stavb V Uredbi o zelenem javnem naročanju povišati predpisani deleža lesa pri gradnji nad 30 %
Prilagajanje na podnebne spremembe	Na državni ravni je potrebno zagotoviti sistemska sredstva za prilagajanje na podnebne spremembe in pomoč pri črpanju evropskih sredstev za prilagajanje na podnebne spremembe Uvedba takse za poplavno varstvo iz naslova zavarovanj za vse poplavne rizike (brez dviga zavarovalnih premij!) skladno s Poplavno direktivo EU. Tako zbrana sredstva razdeliti glede na stopnjo poplavne ogroženosti državi in občinam. Omenjen prispevek ne bremeni gospodarstva in prebivalstva, ima pa popolno pravno podlago, zato je vsako odlašanje odveč. Sedanji prispevek za vodna nadomestila (vodna taksa) naj se v višini 70 % zadrži v občinah, kot redni vir namenskih prihodkov za investicije v vodno gospodarstvo in varstvo pred poplavami, saj občine financirajo varstvo pred posledicami ekstremnih vremenskih pojavov.

Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo

Splošno	Koordiniranje oblikovanja usmerjenih srednje in dolgoročnih ciljev prehoda v nizkoogljično družbo z državno strategijo razvoja, sektorskih strategij in izvedbenih aktov Vzpostavitev prednostne usmeritve in projektov za prehod v nizkoogljično družbo in prilagajanje na podnebne spremembe v programih za črpanje kohezijskih sredstev EU v obdobju 2014-2020 – tako vertikalno, kot horizontalno Izboljšanje prepoznavanja možnosti pridobivanja EU sredstev ter vzpostavitev podporne infrastrukture za njihovo črpanje na državni in lokalni ravni Pogojevanje (so)financiranja lokalnih projektov (ali državnih projektov z lokalnimi vplivom) z dokazano strateško usmeritvijo občin v smeri trajnostnega razvoja
Trajnostna energetika	Uvrstitev programov OVE in URE med prednostna področja strukturnih skladov 2014-2020 V Operativnem programu za črpanje evropskih sredstev 2014 – 2020 naj se poudarijo inovativni pristopi v netehnološkem (organizacijskem, finančnem) in tehnološkem smislu na področju energetske sanacije stavb in drugih ukrepov energetske učinkovitosti Uveljavitev principa »bottom-up« na področju razpršene proizvodnje energentov
Trajnostna mobilnost	Spodbujanje in podpora (tudi sofinanciranje) občinam pri črpanju EU sredstev in sodelovanju na EU projektih
Gozd in les	Opredeletve lesa kot strateške surovine in lesno predelovalne verige kot strateške panoge v Strategiji razvoja Slovenije S sistemskimi rešitvami (zakonodajo) celovito podpreti celotno vrednostno verigo, še zlasti pa predelavo (lesno industrijo) in spodbujati rabo lesa. Integracija lesno-predelovalnih, papirniških in energetskih dejavnosti. Z aktivno podporo gospodarske politike izvesti razvojno prestrukturiranje slovenske

⁷ Poročilo Zelena proračunska reforma 2013: odzivanje na krizo s trajnostno vizijo, Umanotera, 2013, <http://www.planbz slovenija.si/upload/stories/zpr/umanotera%20-%20zelena%20proracunska%20reforma%202013.pdf>

⁸ Vzorčni mednarodni projekt GPP 2020 - Javno naročanje za nizkoogljično gospodarstvo, <http://www.gpp2020.eu/si/>

⁹ LCC – Life Cycle Costing – primer: Life Cycle Costing (LCC) as a contribution to sustainable construction: a common Methodology, 2007 http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/construction/files/compet/life_cycle_costing/common_methodology_en.pdf

	<p>lesnopredelovalne panoge s prehodom na doseganje dodane vrednosti na osnovi znanja in inovativnosti. Stimuliranje netehnoloških raziskav in razvoja (oblikovanje, blagovne znamke, trženje)</p> <p>Ustvarjanje stimulativenega okolja za razvoj decentralizirane lesno-predelovalne industrije (proizvodni obrati tam, kjer so surovine in delovna sila; izdelki z visoko dodano vrednostjo, odpadki kot energent za kogeneracijo toplote in električne energije ter za papirno industrijo)</p> <p>Mentorski sistem (svetovalna služba) za podjetnike – začetnike na lesnopredelovalnem področju – izboljšati izkoristek obstoječega znanja v lesarstvu, predelavi lesa, oblikovanju</p>
Trajnostni razvoj podeželja	<p>Zeleni turizem iz okvira zelenih vsebin promovirati v širši okvir socialno-ekonomskega delovanja (povezanost ekonomskih in socialnih ciljev)</p> <p>Spodbujanje sonaravnega večdejavnostnega modela na kmetijah</p> <p>Razpisi za regionalne razvojne projekte v povezavi z ekološko pridelavo, kakovostno lokalno pridelano ekološko hrano, turistično in gostinsko ponudbo</p>
Trajnostna proizvodnja in potrošnja	Vzpostavitev podpornega sistema oz. nacionalnega programa za implementacijo koncepta industrijske simbioze v industrijskem sektorju, še posebno za majhna in srednje velika podjetja
Prilagajanje na podnebne spremembe	Umestitev projektov prilagajanja na podnebne spremembe (zmanjšanje poplavne ogroženosti ipd.) v perspektivo črpanja kohezijskih EU sredstev 2014-2020
Ministrstvo za infrastrukturo in prostor	
Splošno	Izboljšanje prepoznavanja možnosti pridobivanja EU sredstev za programe zniževanja emisij TGP in kapacitete države in občin za njihovo črpanje
Trajnostna energetika	<p>Sprejetje Nacionalnega energetskega programa z jasnimi usmeritvami, cilji in ukrepi na področju učinkovite rabe energije</p> <p>Uvrstitev programov OVE in URE med prednostna področja strukturnih skladov 2014-2020 na nacionalni ravni in spodbujanje in podpora (tudi sofinanciranje) občinam pri črpanju EU sredstev in sodelovanju na EU projektih na področju trajnostne energetike</p> <p>Sinteza Lokalnih energetskega konceptov lokalnih skupnosti in energetske, okoljske in ekonomske vrednotenje ukrepov, sledenje ciljem lokalnih energetskega konceptov</p> <p>Uveljavitev principa »bottom-up« na področju razpršene proizvodnje energentov in spodbude za povečanje rabe regionalnih mozaikov obnovljivih virov energije</p> <p>Namesto naložb v centralizirane energetske objekte spodbujanje širjenja omrežij za daljinsko ogrevanje na obnovljive vire energije s soprodukcijo ter širitev na nove dejavnosti (oskrba s hladom, zagotavljanje prihrankov energije, itd.) in vzpostavitev energetskega omrežja, ki bo omogočilo decentralizirano proizvodnjo energije</p> <p>V Operativnem programu za črpanje evropskih sredstev 2014 – 2020 naj se poudarijo inovativni pristopi v netehnološkem (organizacijskem, finančnem) in tehnološkem smislu na področju energetske sanacije stavb in drugih ukrepov energetske učinkovitosti.</p> <p>Vzpostavitev evidence kurišč, ki bo omogočala modeliranje, simulacije itd. na nacionalni ravni</p> <p>Sofinanciranje promocije dobrih praks na področju energetske sanacije, tudi s terenskimi ogledi, kjer bodo potencialni nosilci projektov lahko videli na lastne oči, se dotaknili, vprašali tistega, ki je projekt že izpeljal.</p> <p>Aktivnejše vplivanje za zagotavljanje javnega interesa in strokovnosti na razpisih in programih za energetske učinkovitost, ki jih razpisujejo v okviru programa velikih zavezancev za zagotavljanje prihrankov energije pri končnih odjemalcih. (Veliki zavezanci zdaj razpisujejo programe, ki so donosni predvsem za njih in ne ravnajo v javnem interesu oziroma v interesu prejemnikov sredstev)</p> <p>Razpisi, ki jih iz naslova takse za energetske učinkovitost objavljajo veliki zavezanci, naj naslavljajo tudi problem energetske revščine</p> <p>Boljša promocija, ozaveščanje širše javnosti o priložnostih na področju energetske sanacije</p> <p>Ozaveščanje javnega sektorja in širše javnosti o pojavu energetske revščine</p> <p>Problematika energetske revščine in ustrezni ukrepi naj se vgradijo v Energetski zakon</p> <p>Končni dobavitelji energije naj se s spremembo pravilnika zavežejo k temu, da večji delež prihrankov končne energije dosežejo v energetskega revnih gospodinjstvih</p> <p>Energetske naprave na lesno biomaso spodbujati le v okviru centrov za predelavo lesa</p>

Trajnostna mobilnost	Spodbude in podpora občinam pri pripravi celostnih prometnih strategij (smernice, izobraževanja, promocijske dejavnosti, finančne spodbude)
	Priprava državnega certifikacijskega sistema za potrjevanje Celostnih prometnih strategij občin
	Pogojevanje (so)financiranja lokalnih projektov (ali državnih projektov z lokalnimi vplivom) z obstojem certificirane Celostne prometne strategije občine
	Spodbude povezovanju občin na regionalni ravni pri pripravi regionalnih Celostnih prometnih strategij in pri izboljšanju regionalne ponudbe JPP
	Izgradnja celovite državne kolesarske infrastrukture
	Izobraževanje, ozaveščanje, promocija trajnostne mobilnosti
Gozd in les	Spodbujanje lesene gradnje javnih in tehnoloških zgradb, mostov ipd.
	Energetske naprave na lesno biomaso spodbujati le v okviru centrov za predelavo lesa
Prilagajanje na podnebne spremembe	Prenova prostorske politike RS v luči prilagajanja na posledice podnebnih sprememb, še zlasti glede upoštevanja večje pogostosti in intenzivnosti naravnih nesreč

Ministrstvo za kmetijstvo in okolje

Splošno	Omogočiti nadaljevanje projekta <i>Slovenija znižuje CO₂ – dobre prakse</i>
	Izboljšanje prepoznavanja možnosti pridobivanja EU sredstev za programe zniževanja emisij TGP in kapacitete države in občin za njihovo črpanje
Trajnostna energetika	Večji pomen ukrepom energetske prenove stavb v programih za izboljšanje kakovosti zraka za aglomeracije
Gozd in les	Podpora energetskim napravam na lesno biomaso le v okviru centrov za predelavo lesa
	Še nadaljnje, kot že doslej, podpirati gozdarsko službo in vzporedno ustanoviti tudi nacionalne lesarske razvojno-organizacijske institucije, primerljive gozdarskim
	Koncesionarje za upravljanje z državnimi gozdovi zavezati k soustanavljanju centrov za predelavo lesa (sicer izgubijo koncesijo) in k prednostni ponudbi hlodovine po konkurenčnih cenah domačim centrom predelave lesa
	Program promocije in spodbujanja celovite rabe lesa in lesnih izdelkov, narejenih v Sloveniji iz slovenskega lesa, vključno s predstavitvami dobrih praks
	Stimuliranje netehnoloških raziskav in razvoja na področju vrednostne verige lesa (oblikovanje, blagovne znamke, trženje)
	Vzpostavitev svetovalne službe in mentorstva podjetnikom – začetnikom za lesnopredelovalne projekte – izboljšati izkoristek obstoječega znanja v lesarstvu, predelavi lesa, oblikovanju
Ekološko kmetijstvo	Ekološko kmetijstvo (s poudarkom na pridelavi za trg) mora biti prepoznano kot prednostna usmeritev v operativnem programu – programu razvoja podeželja 2014-2020 (PRP). To se mora odražati v celoviti programski podpori razvoju tega sektorja: v plačilih na ha, v ukrepih za prenos znanja, investicijah v pridelavo in predelavo, podporah za mlade kmete, v podporah za tržno nastopanje in povezovanje, idr.
	Ohranjanje avtohtonih sort poljščin in vrst živine ter domače industrije semen
	Vzpostavitev specializirane svetovalne službe za ekološko kmetovanje
Trajnostni razvoj podeželja	V PRP 2014-2020 zagotoviti podporo celovitim projektom razvoja podeželja z izrazito trajnostno naravnostjo, potencialom za ustvarjanje zelenih delovnih mest in vključevanjem ekološke pridelave
	Spodbujanje razvoja kratkih prehranskih oskrbovalnih verig – sodobnih modelov direktne prodaje brez posrednikov med proizvajalci in potrošniki
	Preprečevanje tekmovanja za obdelovalne površine med hrano in biogorivi: spodbujanje pridelave poljščin za biogoriva izključno na neakovostnih (npr. kontaminiranih), za pridelavo hrane neprimernih kmetijskih površinah
	Spodbujanje sonaravnega večdejavnostnega modela na kmetijah

Prilagajanje na podnebne spremembe	<p>Izdelati je potrebno podnebne projekcije za Slovenijo za nekaj časovnih mejnikov (npr. 2015, 2050, 2071-2100), ki bodo osnova za izdelavo strategije in akcijskih načrtov za prilagajanje na podnebne spremembe na državni, regionalni in lokalni ravni</p> <p>Organizacija delavnic na regionalni in lokalni ravni, kjer bodo deležniki seznanjeni s podnebnimi projekcijami, tveganji, ki jih pričakujemo v povezavi s podnebnimi spremembami, strokovnim tolmačenjem podnebnih projekcij in tveganj in s primeri dobrih praks</p> <p>Na državni ravni je potrebno zagotoviti sistemska sredstva za prilagajanje na podnebne spremembe in pomoč pri črpanju evropskih sredstev za prilagajanje na podnebne spremembe</p> <p>Umestitev projektov prilagajanja na podnebne spremembe (zmanjšanje poplavne ogroženosti ipd.) v perspektivo črpanja kohezijskih EU sredstev 2014-2020</p> <p>Izdelava kart poplavne nevarnosti in poplavne ogroženosti za poplavno ogrožena območja ter načrta za obvladovanje poplavne ogroženosti na državni ravni, predvsem s pomočjo negradbenih ukrepov obveščanja in ozaveščanja, prostorskega načrtovanja, pravočasnega alarmiranja, zaščite in reševanja ter zavarovalništva, kakor tudi gradbenih ukrepov in standardov gradnje na poplavnih območjih</p> <p>Prilagoditev zakonodaje oziroma interpretacije zakonodaje na področju odpadkov in ponovne uporabe materialov, da bo omogočala oziroma bo spodbudna za implementacijo koncepta industrijske simbioze. V istem pravnem okviru – Evropski uniji – druge države pri tem izkazujejo večjo pragmatičnost.</p>
------------------------------------	--

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

Splošno	<p>Prilagoditev zakonodaje oziroma interpretacije zakonodaje na področju odpadkov in ponovne uporabe materialov, da bo omogočala oziroma bo spodbudna za implementacijo koncepta industrijske simbioze. V istem pravnem okviru – Evropski uniji – druge države pri tem izkazujejo večjo pragmatičnost.</p> <p>Spodbujanje zelenih delovnih mest, vključevanje iskalcev zaposlitve (npr. prednostna tema za javna dela, prekvalifikacije/usposabljanje iskalcev dela, ipd.)</p>
Trajnostna energetika	<p>Spodbujanje zelenega socialnega podjetništva na osnovi lokalnih danosti</p> <p>V okviru programov prekvalifikacij usposabljanje izvajalce del na področju energetske sanacije stavb</p> <p>Ukrepe za naslavljanje energetske revščine umestiti v programe porabe sredstev iz evropskih strukturnih skladov v finančni perspektivi 2014-2020</p> <p>Navezava med prejemanjem socialne pomoči in vključenostjo v program reševanja energetske revščine.</p> <p>Model energetskega svetovanja v gospodinjstvih kot ukrep reševanja problema energetske revščine vgraditi v delo centrov za socialno delo in druge socialne programe, ki imajo stik s ciljno skupino socialno ogroženih gospodinjstev.</p>
Gozd in les	Prekvalificiranje brezposelnih, javna dela in štipendije v vrednostni verigi lesa
Ekološko kmetijstvo	Uporaba mehanizmov aktivne politike zaposlovanja za razvoj ekološkega kmetijstva (preprečevanje zaraščanja obdelovalnih zemljišč, delovno intenzivna ekološka kmetijska proizvodnja, dopolnilne dejavnosti na kmetijah)

Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport

Splošno	<p>Prenova in uvajanje novih programov izobraževanja (na vseh nivojih, vključno z vseživljenjskim učenjem) v smeri nizkoogljičnih tehnologij in materialov, ohranjanja naravnih virov ter o posledicah klimatskih sprememb; spremljajoča štipendijska politika</p> <p>Uskladitev znanstveno-raziskovalne politike z razvojnimi potrebami slovenske družbe: sprememba kriterijev uspešnosti – manj financiranja globalne znanosti, ki jo je mogoče publicirati v tujih znanstvenih publikacijah in več financiranja znanosti, ki podpira doseganje trajnostnih nacionalnih strateških ciljev</p> <p>V učne programe vključiti več vsebin o zdravem načinu življenja, prehrani, pridelavi hrane na ekovrtovih, URE, OVE, tudi vseživljenjsko učenje</p> <p>Razvoj interdisciplinarnih študijskih programov</p> <p>Podpore netehnološkim raziskavam in razvoju (oblikovanje, blagovne znamke, trženje)</p>
Trajnostna energetika	<p>V okviru programov vseživljenjskega učenja izobraževati izvajalce del na področju energetske sanacije stavb in nadzornike</p> <p>Prilagoditev učnih vsebin (povečanje števila ur tehničnih predmetov na raven URE in OVE uspešnih držav), prenova učnih vsebin, študijske prakse in izmenjave; oblikovanje novih multidisciplinarnih programov na univerzah</p> <p>Vsebine v zvezi z energetsko revščino vključiti v izobraževalne programe (od vrtca do srednjih šol)</p>
Trajnostna mobilnost	<p>Promocija kolesarjenja v šolah, izgradnja stojal oz. kolesarnic</p>
Gozd in les	<p>Ustanovitev nacionalnega inštituta, namenjenega izobraževanju in razvoju novih tehnologij in produktov za podporo lesnopredelovalni dejavnosti - nacionalnega inštituta za lesarstvo</p> <p>Vključevanje vsebin o vrednostni verigi lesa v učne vsebine</p>
Ekološko kmetijstvo	<p>Vsebinska prenova učnih načrtov / programov – vključevanje vsebin o ekološkem kmetovanju, močnejša podpora ekološkemu kmetijstvu in resnica o konvencionalnem kmetovanju</p>
Prilagajanje na podnebne spremembe	<p>Financiranje priprave strokovnih podlag scenarijev podnebnih sprememb, ocene ranljivosti in karte ogroženosti (pred poplavami in plazovi)</p> <p>Ustanovitev inštituta za podnebne spremembe, ki bo sistemsko raziskoval scenarije, vplive in prilagoditve na podnebne spremembe.</p>

Ministrstvo za notranje zadeve

Trajnostna mobilnost	<p>Načrt demotorizacije policije v urbanih območjih</p> <p>Priporočilo občinam za uvajanje koles kot prevoznega sredstva v občinskih redarskih službah</p>
----------------------	--

Ekosklad

Splošno	<p>Izboljšanje informiranja ciljnih javnosti o razpoložljivih finančnih spodbudah in kreditih</p>
Trajnostna mobilnost	<p>Razširitev ponudbe finančnih spodbud za ukrepe trajnostne mobilnosti in učinkovito komuniciranje ciljnim javnostim – posameznikom, občinam, podjetjem ipd.</p>
Trajnostna energetika	<p>Vključitev nevladnih organizacij kot upravičenih prejemnikov na razpisih za zagotavljanje prihrankov energije pri končnih odjemalcih</p> <p>Model energetskega svetovanja za gospodinjstva, ki je bil razvit v okviru mednarodnega projekta Achieve, prenesti v mrežo ENSVET, saj gre za isti cilj (energetska učinkovitost), ki ga lahko dosegamo na različne načine. Dodatno usposobiti energetske svetovalce (npr. model, izkušnje in rezultati projekta predstaviti na letnem srečanju energetske svetovalcev).</p>
Gozd in les	<p>Razširitev ponudbe finančnih spodbud za leseno gradnjo in predelavo lesa in povečanje zahtevanega deleža vgradnje lesa nad stopnjo iz Uredbe o zelenem javnem naročanju</p>

Lokalne energetske agencije

Trajnostna energetika	<p>Izboljšanje prepoznavanja možnosti pridobivanja EU sredstev za programe zniževanja emisij TGP in kapacitet občin za njihovo črpanje</p> <p>Priprava inventarja primerljive infrastrukture, kot je bila predstavljena v dobrih praksah energetske sanacije v projektu <i>Slovenija znižuje CO₂ – dobre prakse</i> (npr. sosesk z daljinskim ogrevanjem) po občinah in organizacija ogledov predstavljenih dobrih praks</p> <p>Energetske agencije vključijo promocijo dobrih praks na področju energetike v svoje delo – jih promovirajo na spletnih straneh, organizirajo ogleda na terenu, svetujejo glede prenosljivosti izdelava LEKov za soseske</p> <p>Ozaveščati odločevalce in javnost, da so naložbe v energetske učinkovitost odlične naložbe - varne, s kratko dobo povračila in visokimi donosi</p> <p>Organizacija terenskih ogledov dobrih praks, kjer bodo potencialni nosilci projektov lahko videli na lastne oči, se dotaknili, vprašali tistega, ki je projekt že izpeljal</p> <p>Promocija in ozaveščanje širše javnosti o priložnostih na področju energetske sanacije stavb</p> <p>Seznanitev z modelom, izkušnjami in rezultati projekta Achieve, ki je naslavljal problem energetske revščine in aktivno vključevanje v reševanje problema energetske revščine</p> <p>Informiranje in ozaveščanje upravnikov večstanovanjskih stavb v zvezi z energetske revščino ter svetovanje v gospodinjstvih</p>
-----------------------	--

Regionalne razvojne agencije

Splošno	<p>Vključitev programov in projektov prehoda v nizkoogljično družbo v Regionalne razvojne načrte in programe za črpanje kohezijskih skladov EU 2014-2020</p> <p>Oblikovanje celovitih trajnostnih regionalnih razvojnih strategij na osnovi surovinskih in naravnih danosti v regiji</p> <p>Sodelovanje regionalnih razvojnih agencij za izmenjavo informacij in dobrih praks</p>
Trajnostna energetika	<p>Izboljšanje prepoznavanja možnosti pridobivanja EU sredstev za programe zniževanja emisij TGP in kapacitete občin za njihovo črpanje</p> <p>Uvrstitev programov OVE in URE med prednostna področja strukturnih skladov 2014-2020 v regionalnih razvojnih programih</p> <p>V regionalnih razvojnih programih 2014 – 2020 ter programih za izboljšanje kakovosti zraka naj se poudarijo inovativni pristopi v netehnološkem (organizacijskem, finančnem) in tehnološkem smislu na področju energetske sanacije stavb in drugih ukrepov energetske učinkovitosti.</p> <p>Vključitev predstavljenih dobrih praks na področju energetske učinkovitosti (npr. Nacionalna energetska pot¹⁰) v obstoječe informacijske portale</p> <p>Spodbujanje in koordiniranje izmenjave izkušenj pri uvajanju ukrepov URE in OVE med občinami</p> <p>Ozaveščati odločevalce in javnost, da so naložbe v energetske učinkovitost odlične naložbe - varne, s kratko dobo povračila in visokimi donosi</p>
Trajnostna mobilnost	<p>Vključitev projektov trajnostne mobilnosti v regionalne razvojne programe</p> <p>Povezovanje občin na regionalni ravni pri pripravi regionalnih celostnih prometnih strategij in prenosih dobrih praks</p>
Trajnostni razvoj podeželja	<p>Podpora celovitim projektom razvoja podeželja z izrazito trajnostno naravnostjo, potencialom za ustvarjanje zelenih delovnih mest in vključevanjem ekološke pridelave, na regionalni ravni.</p>
Ekološko kmetijstvo	<p>Regionalne spodbude za razvoj (tržno usmerjenega) ekološkega kmetijstva:</p> <ul style="list-style-type: none">- podpora regionalnim pobudam za izboljšanje prenosa znanja v ekološki pridelavi in predelavi,- podpora tržnemu povezovanju in promociji ekoloških kmetij in predelovalcev na regionalni ravni <p>Spodbude za razvoj regionalne oskrbe z ekološkimi živili, zlasti v javnih ustanovah (šole, vrtci) ter v turizmu in gostinstvu</p>
Prilagajanje na podnebne spremembe	<p>Organizacija delavnic na regionalni in lokalni ravni, kjer bodo deležniki seznanjeni s podnebnimi projekcijami, tveganji, ki jih pričakujemo v povezavi s podnebnimi spremembami, strokovnim tolmačenjem podnebnih projekcij in tveganj in s primeri dobrih praks</p>

¹⁰ <http://nep.vitra.si/>

Združenja občin

Splošno	<p>Izboljšanje prepoznavanja možnosti pridobivanja EU sredstev za programe zniževanja emisij TGP in kapacitete občin za njihovo črpanje</p> <p>Organizacija terenskih ogledov dobrih praks, kjer bodo potencialni nosilci projektov lahko videli na lastne oči, se dotaknili, vprašali tistega, ki je projekt že izpeljal</p> <p>Informiranje občin o ponudbi Ekosklada</p> <p>Koordinacija občin pri oblikovanju predlogov za dejavnost Ekosklada glede na potrebe občin</p>
Trajnostna energetika	<p>Ozaveščati odločevalce, da so naložbe v energetske učinkovitost odlične naložbe - varne, s kratko dobo povračila in visokimi donosi</p> <p>Promocija, ozaveščanje občin o priložnostih na področju energetske sanacije stavb</p> <p>Ozaveščanje občin o problemu energetske revščine ter spodbujanje aktivnega delovanja občin v smeri identificiranja in ukrepanja - saniranja energetske revščine</p>
Trajnostna mobilnost	<p>Povezovanje občin na regionalni ravni pri pripravi regionalnih celostnih prometnih strategij</p>

Občine

Splošno	<p>Oblikovanje celovitih trajnostnih lokalnih razvojnih strategij</p> <p>Medobčinsko in medregijsko povezovanje, izmenjevanje izkušenj in promoviranje nizkoogljčnih tehnologij</p> <p>Izboljšanje prepoznavanja možnosti pridobivanja EU sredstev za programe zniževanja emisij TGP in kapacitete občin za njihovo črpanje</p> <p>Sodelovanje občin in lokalnih razvojnih agencij z regionalnimi razvojnimi agencijami</p>
Trajnostna energetika	<p>Izmenjava izkušenj pri uvajanju ukrepov URE in OVE med občinami</p> <p>Vključevanje dobrih praks v lokalni energetske koncept in stalno seznanjanje prebivalstva s cilji in rezultati</p> <p>V razvojnih načrtih občin ter programih za izboljšanje kakovosti zraka naj se poudarijo inovativni pristopi v netehnološkem (organizacijskem, finančnem) in tehnološkem smislu na področju energetske sanacije stavb in drugih ukrepov energetske učinkovitosti</p> <p>V občinskih odlokih naj se vzamejo v zakup možnosti za oskrbo s toploto iz zasebnih toplotnih postaj, ki postajajo predimenzonirane zaradi povečane energetske učinkovitosti (toplotna izolacija, merilniki)</p> <p>Izobraževanje občinskih uslužbencev in opredelitev ciljnih nalog na področju URE in OVE kot na primer: za spremljanje razpisov za podporo UR E in OVE na nacionalni in evropski ravni; uvajanje izobraževanja težje zaposljivih za izvajanje energetskega svetovanja v gospodinjstvih, za sodelovanje pri ustanavljanju socialnih omrežij in živih laboratorijev. Vključevanje lokalnih razvojnih agencij in civilno družbenih organizacij</p> <p>Imenovanje »Občinskega dneva energije in varovanja okolja«, v katerega se vključijo učenci osnovnih in srednjih šol v lokalni skupnosti</p> <p>Organizacija terenskih ogledov dobrih praks, kjer bodo potencialni nosilci projektov lahko videli na lastne oči, se dotaknili, vprašali tistega, ki je projekt že izpeljal.</p> <p>Promocija, ozaveščanje širše javnosti o priložnostih na področju energetske sanacije stavb</p> <p>Ozaveščanje lastnikov stanovanj v večstanovanjskih zgradbah, naj aktivneje bdijo nad delovanjem upravnikov in zahtevajo kakovostne storitve ter energetske in finančne prihranke.</p> <p>Aktivna vloga pri promociji in reševanju problematike URE in OVE stavb v razpršenem lastništvu</p> <p>Ozaveščanje javnega sektorja in širše javnosti o pojavu energetske revščine</p> <p>Povezava ukrepov na področju energetske revščine s programom socialnih stanovanj</p> <p>Sodelovanje z upravniki večstanovanjskih stavb na področju reševanja energetske revščine</p> <p>Angažiranje skupnostnih skupin za ozaveščanje javnosti o problemu energetske revščine in njegovem reševanju</p> <p>Vzpostavitev evidence kurišč, ki bo omogočala modeliranje, simulacije ipd.</p> <p>Priprava občinskih programov za aktivno delovanje občin (in energetskega menedžerjev) v smeri identificiranja in saniranja energetske revščine</p>

Trajnostna mobilnost	Vključitev projektov trajnostne mobilnosti v regionalne razvojne programe – povezovanje občin
	Priprava, izvajanje in osveževanje celostnih prometnih strategij v občinah
	Izgradnja funkcionalne javne kolesarske infrastrukture (kolesarske poti, stojala, kolesarnice)
	Kolesarjenje naj bo v mestih osrednja tema prometne politike
	Uvajanje koles kot prevoznega sredstva v občinskih redarskih službah
	Povezovanje občin na regionalni ravni pri pripravi regionalnih celostnih prometnih strategij in prenosih dobrih praks
	Zagotavljanje skupnih kadrov na regionalni ravni za premostitev kadrovske podhranjenosti manjših občin na področju trajnostne mobilnosti
	Spodbujanje občinske uprave in javnih služb k uporabi koles za službene namene
	Spodbujanje podjetij k uporabi koles za službene namene
	Spodbujanje uporabe javnega potniškega prometa
	Priprava in objava načrtov trajnostne mobilnosti za javne ustanove v občini, ki so generatorji prometa (športni stadioni, bolnice, šole, knjižnice ipd.)
	Izboljšanje dostopa do informacij o razpoložljivih možnostih trajnostne mobilnosti – informacijski portali o JPP, P&R, izposoji koles, prometni ureditvi ipd.
	Izboljšanje informiranja občanov o ciljih in ukrepih trajnostne mobilnosti v občini
	Virtualne vinjete v mestih, ki bi se odločila za plačljivi vstop v cone, kjer želijo omejiti motorizirani promet
	Povezovanje občin s skupnimi regionalnimi prometnimi tokovi pri oblikovanju strategij trajnostnega razvoja prometa
	Črpanje sredstev preko evropskih razpisov za spodbujanje trajnostne mobilnosti
	Povezovanje občin pri izboljšanju regionalne ponudbe JPP
	Aktivno vključevanje v EU projekte – oblikovanje ekipe za pridobivanje projektov
	Za uvajanje ukrepov za spodbujanje trajnostne mobilnosti je na ravni občin odločilnega pomena politična volja odločevalcev. Dobre prakse je treba predstaviti županom, najbolje s strani nekoga na »njihovi ravni«, torej župana ali podžupana. To ima največji učinek.
	Povezovanje s sosednjimi občinami pri reševanju problemov prometa
Interdisciplinarno ukvarjanje s prometom in mobilnostjo	
Gozd in les	Namensko zagotoviti prostor, finančna sredstva in strokovno podporo za razvoj centrov za predelavo lesa
	Na gozdnih področjih spodbuditi ustanovitev regionalnih centrov predelave lesa – CPL (poslovno skupnost večjega števila malih podjetnikov), kjer bi se zaposlilo lokalno prebivalstvo. CPL bi zmanjšali dnevne migracije v industrijske centre in uporabo prevoznih sredstev, čas za prevoz, nesreče, obremenitev cest, porabo goriv, kar bi še dodatno prispevalo k znižanju emisije CO ₂ . V procesu ustanavljanja CPL povezati podjetja, koncesionarje, lastnike gozdov, združenja ipd.
	Z vzpodbujenim odkupom hlodovine povečati etat na obseg, kot ga dopušča trajnostni vidik rabe gospodarskega gozda. Zato vzpodbuditi lastnike gozdov, da se poslovno vključijo v lokalne ali regionalne centre predelave lesa (CPL).
	Organizirati službo (menedžerje) za upravljanje več privatnih gozdov in vzpodbuditi lastnike, da se poslovno vključijo v najbližje centre predelave lesa. Na lokalni ravni organizirati v poslovno verigo od gozda do izdelka ter nerabne ostanke predelave lesa v predelovalnih centrih pokuriti in namensko uporabiti za oskrbo z energije centra in lokalne skupnosti (šole, vrtci, zdravstveni domovi, domov za ostarele ...)
	Ponovno uvajanje tradicionalnih (lokalnih) lesnih obrti in stimulirati prebivalce, da se na lokalni ravni odločijo za trajnostno lesno gradnjo hiš in lokalnih javnih objektov (vrtci, šole, dom za ostarele, občinske zgradbe...) ter čim večja uporaba lesnih izdelkov (stimulacija potrošnikov), podobno pa je potrebno organizirati tudi lokalno (samo)oskrbo s hrano
Ekološko kmetijstvo	Občinske spodbude za razvoj (tržno usmerjenega) ekološkega kmetijstva: prednostna usmeritev v lokalnih akcijskih skupinah (LAS), investicijske podpore, podpore tržnemu povezovanju na lokalni ravni, izobraževanje.
	Spodbude za razvoj lokalne oskrbe z ekološkimi živili, zlasti v javnih ustanovah (šole, vrtci) – s sodelovanjem LAS.

Trajnostni razvoj podeželja	Podpora celovitim projektom razvoja podeželja z izrazito trajnostno naravnostjo, potencialom za ustvarjanje zelenih delovnih mest in vključevanjem ekološke pridelave, na občinski in medobčinski ravni (npr. skozi lokalne akcijske skupine).
Trajnostna proizvodnja in potrošnja	Usposabljanje zaposlenih v občinskih upravah, ki odločajo o investicijah – preskok s principa najnižje cene na princip dobrega gospodarja – upoštevanje cene v celotnem življenjskem ciklu
Prilagajanje na podnebne spremembe	<p>Sodelovanje občin pri pripravi načrtov za celovito reševanje naravnih nesreč v vsebinskem in prostorskem smislu - priprava regionalnih in lokalnih strategij in ukrepov prilagajanja na podnebne spremembe.</p> <p>Organizacija delavnic na regionalni in lokalni ravni, kjer bodo deležniki seznanjeni s podnebnimi projekcijami, tveganji, ki jih pričakujemo v povezavi s podnebnimi spremembami, strokovnim tolmačenjem podnebnih projekcij in tveganj in s primeri dobrih praks</p> <p>Na lokalnem nivoju naj se vzpostavi popis vseh dosedanjih škod, ki so jih povzročili nevarni vremenski in podnebni dogodki, in prouči možnosti za ukrepanje z namenom preprečevanja škode. Pri tem naj se lokalne skupnosti povezujejo s sosednjimi in poskušajo načrtovati ukrepe za zmanjševanje ranljivosti skupaj s sosednjimi lokalnimi skupnostmi, saj bo tako lažje zagotoviti sredstva, obenem pa se bi tako izognili možnosti, da bi ukrepi prilagajanja na enem mestu povečali izpostavljenost na drugem. Prav iz tega razloga se morajo lokalni ukrepi za prilagajanje usklajevati z regionalnimi in državnimi.</p> <p>Izdelava kart poplavne nevarnosti in poplavne ogroženosti za poplavno ogrožena območja ter načrta za obvladovanje poplavne ogroženosti na občinski ravni, predvsem s pomočjo negradbenih ukrepov obveščanja in ozaveščanja, prostorskega načrtovanja, pravočasnega alarmiranja, zaščite in reševanja ter zavarovalništva, kakor tudi gradbenih ukrepov in standardov gradnje na poplavnih območjih</p>

Nevladne organizacije

Splošno	<p>Sodelovanje pri oblikovanju usmerjenih srednje in dolgoročnih ciljev prehoda v nizkoogljično družbo</p> <p>Celosten pristop: podnebno koristni učinki na več ravneh in iz več sektorjev, ter kombiniranje pozitivnih učinkov na socialni, lokalno-gospodarski in okoljski ravni</p> <p>Aktivno informiranje in ozaveščanje odločevalcev</p>
Trajnostna energetika	<p>Ozaveščati odločevalce in javnost, da so naložbe v energetske učinkovitost odlične naložbe - varne, s kratko dobo povračila in visokimi donosi</p> <p>Promocija, ozaveščanje širše javnosti o priložnostih na področju energetske sanacije stavb</p> <p>Informiranje in ozaveščanje javnega sektorja in širše javnosti o pojavu energetske revščine</p> <p>Vključitev predstavljenih dobrih praks na področju energetske učinkovitosti (npr. Nacionalna energetska pot) v obstoječe informacijske portale</p> <p>Vključevanje nevladnih organizacij, ki pri svojem delovanju imajo stik z ljudmi iz ranljivih skupin, v reševanje problema energetske revščine</p>
Trajnostna mobilnost	Izobraževanje, obveščanje, promocija trajnostne mobilnosti: pri širjenju dobrih praks trajnostne mobilnosti je treba še bolj izpostaviti pozitivne učinke na področju zdravja (pozitivni učinki hoje, kakovost zraka) in pa zmanjševanja hrupa.
Gozd in les	Promocija in spodbujanja celovite rabe lesa in lesnih izdelkov, izdelanih v Sloveniji iz slovenskega lesa, vključno s predstavitvami dobrih praks

Raziskovalne, izobraževalne in strokovne inštitucije

Splošno	<p>Sodelovanje pri oblikovanju usmerjenih srednje in dolgoročnih ciljev prehoda v nizkoogljično družbo</p> <p>Multidisciplinarnost univerzitetnih študijev (npr. les - gozd)</p> <p>Okrepiti projektantsko znanje – gradbeniško in strojniško – na področju sodobnih tehnologij (les, URE ipd).</p> <p>Visokošolske ustanove (FA, FAGG, FS) (tudi višješolske, srednje šole) naj odprejo vrata ljudem iz prakse (energetski svetovalci ipd.), da pridejo študentom povedat zgodbe – dobre in slabe prakse - ki se dogajajo na terenu.</p> <p>Vključitev predstavljenih dobrih praks v izobraževalne programe in informacijske portale</p>
Trajnostna energetika	<p>Zbornica za arhitekturo in prostor (ZAPS) naj z izborom izobraževanj, ki jih organizira, pokaže na pomembnost energetske učinkovitosti pri sodobnem projektiranju. To bi morala biti ena najpomembnejših tem za arhitekta, saj so vsi pravilniki usmerjeni v spodbujanje energetske učinkovitosti. Zbornica arhitektov naj za to ustanovi delovno skupino.</p> <p>Izobraževanje izvajalcev del na področju energetske sanacije stavb in nadzornikov</p>
Gozd in les	Ozaveščanje in izobraževanje projektantov o možnostih in prednostih lesene gradnje
Trajnostna mobilnost	<p>Priprava podatkov in izdelava primerjalnih študij, ki bi povečale prenosljivost dobrih praks trajnostne mobilnosti - finančni prihranki, skrajšanje časov dostopa v urbanih okoljih, povečanje dostopnosti, stroški za zagotavljanje javnih (npr. redarskih) storitev z uporabo različnih vrst mobilnosti (peš, kolo, motor) ipd.</p> <p>Izobraževanje, obveščanje, promocija trajnostne mobilnosti: pri širjenju dobrih praks trajnostne mobilnosti je treba še bolj izpostaviti pozitivne učinke na področju zdravja (pozitivni učinki hoje, kakovost zraka) in pa zmanjševanja hrupa</p>

Mediji

Splošno	<p>Oblikovanje in izvedba trajnih programov izobraževanja/osveščanja o trajnostnih vsebinah v medijih</p> <p>Predstavljanje dobrih praks in promocija trajnostne energetike, mobilnosti, lesene gradnje, ekološkega kmetijstva, trajnostne proizvodnje in potrošnje ipd. v medijih</p>
Trajnostna energetika	<p>Predstavitev dobrih praks na področju energetske učinkovitosti v oddajah za širšo javnost</p> <p>Promocija, ozaveščanje širše javnosti o priložnostih na področju energetske sanacije stavb</p> <p>Ozaveščati javnosti, da so naložbe v energetske učinkovitost odlične naložbe - varne, s kratko dobo povračila in visokimi donosi</p> <p>Ozaveščanje lastnikov stanovanj v večstanovanjskih zgradbah, naj aktivneje bdijo nad delovanjem upravnikov in zahtevajo kakovostne storitve ter energetske in finančne prihranke</p> <p>Informiranje širše javnosti o pojavu energetske revščine ter ukrepih za reševanje problema</p>
Trajnostna mobilnost	<p>Izobraževanje, obveščanje, promocija trajnostne mobilnosti: pri širjenju dobrih praks trajnostne mobilnosti je treba še bolj izpostaviti pozitivne učinke na področju zdravja (pozitivni učinki hoje, kakovost zraka) in pa zmanjševanja hrupa</p> <p>Spreminjanje dojemanja kolesarstva v širši javnosti. Trenutno je zelo obremenjeno s predstavo o športnem kolesarjenju (ekstremni napor, draga oprema, množična rekreacija ipd.) in se težko uveljavlja kot vsakdanje prevozno sredstvo v mestu in med kraji.</p>
Vrednostna veriga lesa	Program promocije in spodbujanja celovite rabe lesa in lesnih izdelkov, izdelanih v Sloveniji iz slovenskega lesa, vključno s predstavitvami dobrih praks

Interesna združenja, zbornice

Splošno	Izobraževanje članstva, predstavitve dobrih praks in možnih rešitev Prepoznavanje nizkoogljičnih tehnologij kot gibala gospodarstva
Trajnostna energetika	Interesna združenja na področju gradbeništva in energetike naj pripravijo terenske ogledne dobrih praks energetske učinkovitosti in lesene gradnje, kjer bodo potencialni nosilci projektov lahko videli na lastne oči, se dotaknili, vprašali tistega, ki je projekt že izpeljal Spodbuditi podjetja - dobavitelje energije, upravnike stavb ipd., da se zavežejo k družbeni odgovornosti in se aktivno vključijo v reševanje problema energetske revščine
Trajnostna proizvodnja in potrošnja	Podpora implementaciji koncepta industrijske simbioze
Trajnostna mobilnost	Spodbujanje podjetij k uporabi koles za službene namene
Gozd in les	Organizacija usposabljanj projektantskih in izvedbenih podjetij za leseno gradnjo (Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije, GZS). Vzpostavitev podpornega sistema za implementacija koncepta industrijske simbioze v industrijskem sektorju, še posebno za majhna in srednje velika podjetja

Javna in komunalna podjetja

Trajnostna mobilnost	Spodbujanje javnih služb k uporabi koles za službene namene Spodbujanje kolesarjenja na delo (npr. elektronska povezava med kolesi, stojali za kolesa in sistemi evidentiranja prisotnosti – možnost za stimuliranje kolesarjenja z nabiranjem točk in nagradami...) Omogočanje kombiniranja načinov trajnostne mobilnosti – javni potniški promet in kolesarjenje (nosilci za kolesa na avtobusih)
----------------------	---

Podjetja

Trajnostna mobilnost	Vzpostavljanje zaključenih deležniških interesnih modelov, ki kot motivacijo za trajnostno mobilnost vključujejo ne samo zmanjšanje izpustov CO ₂ , ampak tudi gospodarske koristi (zmanjšanje stroškov za gorivo in vzdrževanje voznega parka, manj potrebnih parkirišč, povečanje prihodkov ipd.) Spodbujanje kolesarjenja na delo (npr. elektronska povezava med kolesi, stojali za kolesa in sistemi evidentiranja prisotnosti – možnost za stimuliranje kolesarjenja z nabiranjem točk in nagradami...) Izgradnja zavarovanih kolesarnic in tušev za zaposlene Uvedba službenih koles Kolesarski klubi v podjetjih
Gozd in les	Prenova poslovnih stavb s čim večjim deležem vgrajenega lesa in lesene novogradnje Prepoznavanje lesene gradnje kot tržne niše za projektantska in izvedbena podjetja
Trajnostna proizvodnja in potrošnja	Implementacija koncepta industrijske simbioze
Prilagajanje na podnebne spremembe	Aktivna vključitev zavarovalnic v oblikovanje in izvedbo ukrepov za zaščito pred ekstremnimi vremenskimi pojavi